

intuitionis ejus non esse sine aliqua supernaturali causa vel mysterio; et ideo non potest definite sciri naturaliter quomodo supernaturalis causa id efficerit, cum possit variis modis illud praestare. Et hæc de cognitione per extrinsecos effectus.

8. *Quorundam opinio.* — Superest præcipua quæstio de cognitione rei directa per propriam speciem et naturale lumen, quodcumque illud sit. Potest autem de duobus dubitari, quæ sectione præcedente distinximus, scilicet, vel de præsentia corporis Christi sub sacramento, vel tantum de existentia ejus in rerum natura, sunt enim haec duæ quæstiones valde diverse. Prima est, an Angelus, verbi gratia, per species suas naturales possit naturaliter videre corpus Christi esse sub speciebus panis, intuendo illud ibi; circa quam multi affirmant, posse Angelum virtute naturali cognoscere evidenter et in se hoc mysterium, intuendo corpus Christi sub speciebus, et modum existendi, quem ibi habet. Ita tenet Scotus in 4, dist. 40, quæst. 8; Major, quæst. 5; Palacius, d. 3, conclus. 7; Ocham, in 4, quæst. 5; Gabr., lect. 45 in can.; Egidius, Theor. 46. Fundamentum hujus sententiae est, quia nihil est in corpore Christi, prout est in Eucharistia, quod latere possit naturalem virtutem Angeli, præter modum existendi; sed hic non: ergo. Probatur minor primo, quia ille modus est res quedam finita; ergo non est, cur necessario excedat in ratione intelligibilis naturalem virtutem intellectivam Angeli. Secundo, quia si quid obstat, maxime, quia supernaturaliter fit; sed hoc non refert, quia etiam duo corpora, se penetrantia in eodem loco, supernaturaliter ita constituuntur, et tamen postquam ita sunt, possunt ab Angelo virtute naturali videri; ita vero se habent omnes partes corporis Christi hic, ut supra vidimus ex horum auctorum sententia. Tertio, addunt hi auctores nihil creatum esse simpliciter supernaturale, sed tantum respective, scilicet, respectu hujus vel illius naturæ; ut in præsente, modus hic existendi, quamvis sit supra naturam corporis, tamen absolute non est quid supernaturalre, quia non est supernaturam Angeli; non ergo repugnabit ab Angelo naturaliter cognosci. Præsertim, quia secundum Scotum, Angelus accipit species a rebus; poterit ergo accipere etiam a corpore Christi sic existente. Tandem maxime videtur urgere argumentum de Christi anima; modus enim existendi, quem in sacramento habet, non est illi super-

naturalis, quia naturale illi est, esse totam in toto, et in qualibet parte; ergo poterit Angelus intueri animam Christi hic; ergo et unionem ejus ad corpus; ergo et corpus ipsum, quasi per concomitantiam, ut sic dicam.

9. *Creatus intellectus naturali virtute, nec modum quem in Eucharistia habet Christi corpus, nec corpus ipsum ibi esse, cognoscere potest.* — Nihilominus dicendum est, non posse intellectum creatum virtute naturali videre modum existendi, quem corpus Christi habet in sacramento, et consequenter neque intueri corpus Christi, ut est sub speciebus, seu cognoscere clare, quod ibi sit; hæc enim omnia sunt inter se connexa, quia ille modus essentialiter nihil aliud est, quam præsentia, quam hic habet; quæ præsentia est ratio existendi hic; et ideo nisi modus ipse in se videatur, non potest clare videri corpus sub speciebus existere. Hanc ergo conclusionem tenet D. Thom. hic; et Bonav. in 4, dist. 10, quæst. ult.; Richar., art. 5, quæst. 4; Durand., quæst. 4; et Thomistæ omnes, Palud., Capreol., Hervæus, Soto, Cajet.; et Henric., Quodlib. 41, quæst. 42; Antonin., 3 part., tit. 43, cap. 6, § 13. Et probatur primo supponendo, intellectum corpori conjunctum non posse accipere species a corpore Christi, ut hic existit, ut ex supra dictis patet, quia non potest recipere species nisi per sensus, sensus autem non possunt immutari a corpore Christi ut est hic; intellectum autem separatum, non accipere species a rebus, sed habere illas congenitas; et consequenter solum posse naturaliter cognoscere ea, quorum habet naturales species congenitas, seu quorum species ei debentur ex natura rei, quod suppono ex prima parte. Tunc sic: intellectus angelicus (et idem est de quolibet creato) non habet ex natura sua speciem illius modi, quo Christus existit in sacramento, quia talis species non debetur ei ex natura rei; ergo non potest illum naturaliter cognoscere; antecedens patet primo, quia ille modus est supernaturalis simpliciter, ut supra ostensum est; non enim pertinet ad naturalem ordinem; Angelo autem solum debentur species rerum pertinentium ad ordinem naturæ. Secundo, quia Angelus, aut cognoscit accidentia per species ipsius substantiæ, seu subjecti, aut per distinctas et proprias species; prior modo non cognoscit hanc præsentiam sacramentalem per speciem corporis Christi naturalis, quia talis modus non habet conjunctionem naturalem cum corpore Christi, sed

potius ex natura rei videtur illi repugnare, maxime comparando hunc modum ad quantitatem ipsam. Posterior autem modus cognoscendi accidens per propriam speciem distinctam ab specie subjecti, vel non est connaturalis Angelo, ut multi putant, vel, ad summum, pertinet ad naturalem ordinem intelligendi, quando accidens tale est, ut conveniat subiecto secundum naturalem capacitem ejus, ita ut ex illo et accidente resultet unum compositum naturale, pertinens ad naturæ ordinem. Tertio, quia ea, quæ potest Angelus naturaliter intueri, quando existunt, potest etiam, naturaliter cognoscere esse possilia, antequam existant, cognoscendo eorum essentiam et naturam per proprias eorum species; sed non potest Angelus cognoscere hoc mysterium esse possibile, nec scire rationem et essentiam hujus præsentiae sacramentalis, priusquam fiat; quod Deus decrevisset, nunquam hoc mysterium facere, fortasse nunquam ascendisset in cognitionem Angeli illud esse possibile; unde SS. Patres illud vocant ineffabile, et supra omnem intellectum.

10. *Evasio. — Rejicitur. — Alia evasio. — Rejicitur.* — Dici autem posset, duplice posse Angelum cognoscere hunc modum, primo per speciem quantitatis, quia per illam videtur quantitas corporis Christi existens; et non cum proprio modo; ergo cum alio illi repugnante; sunt enim hi duo modi immediate oppositi, nec potest unus, nisi per alium excludi. Sed imprimis adhuc incertum est, an per illam speciem videatur quantitas existens, ex vi solius existentiæ, quam habet in sacramento. Deinde illo dato, non recte infertur ex negatione positivum, id est, ex eo quod Angelus non videat modum extensem, videre modum indivisibilem, ut patere potest ex dictis sect. præced., et constat etiam in humanitate Christi, quæ naturaliter videbatur existens ab Angelo, et in ea non videbatur modus propriæ subsistentiæ; et non propterea videbatur modus unionis ad aliam subsistentiam, cum tamen duo illi modi etiam sint immediate oppositi, et unus non nisi per alium excludatur. Et ratio est, quia, licet respectu ipsius rei ita sit, tamen respectu cognitionis potest per solam abstractionem, seu præcisionem, unum cognosci sine alio, sicut paulo antea dicebamus, interdum posse modum seu proprietatem alicujus rei latere, seu non cognosci, non quia in re non sit, sed quia cognitio ad illam non extendatur, vel ex

defectu virtutis, vel ex alio impedimento. Quocirca, cum hic modus sit aliquid positivum, et alterius ordinis a quantitate corporeæ, non est verisimile, posse videri per solam speciem naturalem quantitatis absque alio principio. Secundo ergo modo dici posset, hunc modum præsentiae convenire in communi ratione sua cum modo substantiæ spiritualis, que tota est in toto, et tota in qualibet parte, cujus Angelus habet propriam speciem; et hoc satis esse ut Angelus utendo simul illa specie, et specie corporis, possit cognoscere illum modum, ut existentem in corpore. Sicut, si Deus poneret formam cœli in materia ignis, vel formam ignis in materia cœli, quamvis Angelus non habeat unam speciem naturalem, repræsentantem illud compositum, conjungendo tamen species partium, et simul illis utendo, posset illud cognoscere. Sed imprimis valde dubito de veritate exempli, quia, sicut totum non dicit tantum partes, sed præterea unionem earum, ita ad cognoscendum totum, non satis est habere species partium, nisi adsit species, qua unio earum repræsentetur; unio autem inter materiam cœli, et formam ignis, per nullam speciem naturalem repræsentatur. Præterea in præsente est specialis ratio; nam hic modus præsentiae in corpore Christi, licet secundum quamdam communem rationem videatur convenire cum spirituali modo Angelorum, tamen re ipsa, in specifica ratione est valde diversus, quia revera est materialis, et habet extensionem quamdam ex parte subjecti, quamvis habeat inextensionem in habitudine omnium partium ad idem spatium; ac tandem illud compositum ex corpore, et tali modo, est omnino præter ordinem naturæ; unde nec per unam, nec per plures species naturales repræsentatur.

11. *Responsio ad arguenda proposita.* — Ad fundamenta ergo respondetur. Ad primum negando consequentiam, quia, licet res sit finita, hoc ipso, quod ad ordinem naturæ non pertinet, satis est, ut excedat naturalem virtutem intellectivam Angeli. Dices, hanc tenus probatum non esse, hunc modum non posse cognosci ab Angelo ex defectu virtutis intellectivæ, sed ex defectu specierum; quod videtur valde diversum; nam, licet demus hujusmodi speciem non esse Angelo naturaliter debitam, tamen, si illi detur, naturali virtute poterit illa uti ad cognoscendum tam modum; non ergo deest illi virtus intellectualis, proprie loquendo. Respondetur,

hunc esse alium modum dicendi, et respondendi, aliis fortasse probabilem; mihi tamen non probatur, nec videtur consequenter dictum, quia, ut Philosophus ait, omni potentiae passivae naturali respondet potentia activa naturalis, unde si Angelus haberet naturalem virtutem ad cognoscendum hunc effectum, deberet respondere illi aliquod principium naturale, quo posset capacitas ejus naturalis in actum reduci; et consequenter illi esset debita species, tanquam actus primus, et proprium principium, quo posset comparare actum secundum. Dico ergo: sicut species est supernaturalis Angelo, ita etiam requireret lumen intellectuale superioris ordinis, quo posset tali specie uti, ut latius in genere tractavi in primo tomo, disputando de scientia beata, et infusa anime Christi. Ad secundum respondetur, hunc modum, non solum esse supernaturale in modo, quo fit, sed in se, et in facto esse, neque est simile de penetratione corporum, ut saepe dixi. Ad tertium respondetur, illud dogma esse falsum; sunt enim multæ res simpliciter supernaturales, et hic modus secundum propriam speciem suam nulli rei potest esse connaturalis, quia, neque corporibus, ut per se constat, neque spiritibus, quia ut dixi, est longe diversæ rationis a naturali modo illorum. Ad ultimum de anima, probabile valde est posse Angelum vel animam separatam, videre animam Christi existentem sub speciebus sacramentalibus, quoad substantiam ejus, existentiam, et localem præsentiam; non tamen inde fit, posse videre corpus, quia sunt res distinctæ, et nihil repugnat videri unam non visa alia, si in una est impedimentum, et non in alia; de unione vero ad corpus probabilius est non posse videri naturaliter, vel quia non potest videri non viso corpore, vel certe, quia illa unio ex natura sua coextenditur corpori, unde etiam respectu illius, modus ille existendi totam in toto, et in qualibet parte, est supernaturalis; et ideo ratione talis modi videri non potest, prout est in sacramento; nec repugnat videri animam cum sua præsentia locali, non visa unione, quia sunt ex natura rei distinctæ, sicut humanitas Christi videtur existens, et præsens, non visa unione ejus ad Verbum, ut paulo ante dicebamus.

12. *Dubium.* — *Prima sententia.* — Hinc vero oritur secunda quæstio supra proposita, videlicet, si fingeremus Christi corpus non existere alibi in rerum natura, nisi in sacramento, utrum Angelus per naturalem speciem,

quam habet corpus Christi, possit naturaliter cognoscere illud corpus existere in rerum natura, esto, non possit cognoscere ubi, vel quomodo existat; autores enim non tam distinctorum hoc disputant; multi tamen ex citatis pro nostra sententia absolute videntur negare omnem cognitionem corporis Christi ex vi talis existentiae; et potest suaderi, quia visio rei existentis per propriam speciem non potest esse nisi intuitiva; visio autem intuitiva non satis concipitur, nisi res alicubi præsens videatur, quia haec est conditio maxime intrinseca et inseparabilis a productione, et existentia rei; non enim potest res produci, nisi alicubi producatur; et ut supra dicebam, cum cognitione intuitiva tendat ad naturalem existentiam, ut sic, non videtur posse naturaliter separari a conditionibus necessariis ad existendum.

13. *Secunda sententia.* — *Nihilominus Cajet.* hic, art. 7, ad 4 Scoti, sentit, posse Angelum per species et lumen naturale cognoscere existentiam corporis Christi, quamvis non videat modum, quem in sacramento habet; idem significat Aegid., Theor. 29; et potest declarari exemplo incarnationis, quo saepe usi sumus; nam dæmon videt Christi humanitatem existentem, præscindendo a modo subsistentiae, vel unionis; ergo eadem ratione posset videre corpus Christi existens, præscindendo a modo præsentiae; probatur consequentia, quia naturæ substantiali actu existenti tam intrinsecus est ex natura rei modus subsistentiae, sicut modus præsentiae ipsimet substantiae vel quantitati; imo quodammodo videtur magis intrinsecus, quia est substantialis, et ad complementum substantiae pertinens; et aliunde etiam tam necessarium est, ut natura substantialis habeat alterum ex his duobus modis, subsistentiae, vel unionis, sicut est necessarium, corpus quantum habere hanc vel illam præsentiam; est ergo eadem ratio. Neque enim refert, si dicatur, præsentiam esse modum absolutum, et independentem ab alio, ut subjecto, et termino, præterquam ab ipso corpore quanto; et ideo necessarium esse simul cum illo cognosci; modum autem unionis esse quodammodo respectivum, et dependere a Verbo, sine quo videri non potest; haec enim differentia, quamvis quodammodo aliiquid vera sit, parum referre videtur ad præsentem causam. Tum quia, licet modus unionis terminetur ad Verbum, potest fortasse videri, non viso Verbo intuitive, sed tantum abstractive, sub

ratione personæ terminantis illum modum unionis; tum etiam quia, licet concedamus, hoc titulo esse minus cognoscibilem modum unionis virtute naturali, nobis satis est, quod etiam ratione supernaturalitatis, ut sic, cognosci non potest; et haec ratio sufficit, ut possit videri natura existens, non viso unionis modo; sed eadem ratio locum habet in modo præsentiae sacramentalis, quia supernaturalis etiam est; est ergo eadem ratio. Tum denique, quia argumentum illud ostendit, ex parte objecti non esse repugnantiam, quominus naturaliter videatur existentia alicuius rei, non viso modo ejus, sive absolutus sit, ut est subsistentia, sive respectivus, ut unio; ergo si ex parte potentiae est sufficiens principium ad videndum existentiam, et non modum, non repugnat, videri unum, non viso alio, sive ille modus sit absolutus, sive respectivus, imo sive naturalis sit, sive supernaturalis, vel etiam si in re ipsa desit, sive non; nam etiam in natura habente propriam subsistentiam posset Deus facere, ut Angelus videret existentiam talis naturæ, et non subsistentiam, vel non dando speciem magis repræsentantem, vel non magis concurrendo. Atque hinc sumitur ratio a priori hujus sententiae, quia existentia, et modus præsentiae sunt ex natura rei distincta; et existentia est secundum se prior; et aliqui ex parte Angeli est sufficiens principium naturale ad cognoscendam existentiam, scilicet, species propria illius corporis, et naturale lumen; et non habet principium ad cognoscendum modum præsentiae; ergo potest naturaliter cognoscere substantiam, et existentiam talis corporis, et quantitatem ejus, independenter a modo præsentiae. Et confirmatur, quia intellectui, cum sit spiritualis potentia, non repugnat præscindere rem a modo, et existentiam a præsentia locali, sive illa cognitione vocetur simpliciter intuitiva, sive secundum quid, quia terminatur ad existentiam, ut actu exercitam, et secundum quid abstractiva, quia præscindit ab aliqua conditione existentiae.

14. *Approbatur et explicatur secunda sententia.* — Atque haec posterior opinio videtur efficacioribus niti fundamentis, et difficultatibus omnibus satisfacere. Solum addo, quando corpus Christi existit, non solum in sacramento, sed etiam extra, modo naturali, et quantitativo, Angelum per speciem ejus naturaliter videre illud in propria specie existens, quia totum illud objectum cadit

Disputatio 16 de Eucharistia. — Disputationem hanc brevissime attigit D. Thom. in hoc art. 6, ceteraque Theologi, per pauca de illa disputant, habet tamen non parum difficultatis; et ideo diligentius examinanda est, optimeque in hunc locum cadit; est enim hoc postremum, quod de hac Christi præsentia desiderari potest.

SECTIO I.

An corpus Christi, cum in Eucharistia esse desinit, mutetur, acquirendo aliiquid, vel amittendo.

1. *Prima opinio.* — Prima sententia esse potest, corpus Christi in hujusmodi desitione nullo modo mutari, sed mutationem totam